

Profesorius Jonas Kubilius
Mokslininkas, rektorius,..., mokytojas

Prof. emeritas Eugenijus Manstavičius

MIF Matematikos institutas
(MIF Alumni draugijos kvietimu)

2025 11 10

Jonas Kubilius 1921 07 27 – 2011 10 30

(2003 m. nuotrauka, asm. archyvas)

Credo pagal M.K. Čiurlionį:

*...Reikia turėti šviesos su savimi, iš savęs, kad šviestum
tamsybėse visiems ant kelio stovintiems, kad jie išvydę patys
rastų šviesos savyje ir eitų savo keliu, kad nestovėtų
tamsybėse...*

Rekomenduoju

doc. dr. Viliaus Stakėno video *Pirmosios kartos sūnus*

Internetinė prieiga per: VU MIF, Henriko Jasiūno vardo Lietuvos matematikų muziejus.

ir knygas:

Lietuviški metai, *Margi raštai*, 2001.

Susitikdavome antradieniais, VU leidykla, 2021.

Jonas Kubilius gimė Fermų k., šalia Eržvilko, Jurbarko raj.

Dešinėje: Jonas 10-ies m.; 1931

Rutkiškių pradžios m-la, 1931; Jonas antras iš dešinės priekyje.

Po Eržvilko progimnazijos 1932-1935 į Raseinių gimnaziją
1935-1940.

Jau su gimnazijos atestatu, **1940 06 15.**

Sovietų tankai jau Raseiniuose!

Sekėsi visi dalykai, būta literatūrinių bandymų.

Žurnale *Šviesos keliai* atrasta Fermat problema – įdomiausia!

Pasirinkimas: Fermos ar Fermat ?

Ūkis Fermose numatytas broliui Juozui,
kitiems keturiems vaikams lieka mokslai....

Sekėsi visi dalykai, būta literatūrinių bandymų.

Žurnale *Šviesos keliai* atrasta Fermat problema – įdomiausia!

Pasirinkimas: **Fermos** ar **Fermat** ?

Ūkis Fermose numatytas broliui Juozui,
kitiems keturiems vaikams lieka mokslai....

Pierre de Fermat, 1601 08 17 –1665 01 12

*(*de ferme* (pranc.)   =   *iš fermos*)

1940–1946 VU Fizikos ir matematikos fakultetas

Dėsto: Zigmas Žemaitis, Petras Katilius, Gerardas Žilinskas, Vytautas Paulauskas, Viktoras Biržiška.

Tarp bendrakursių Kleopas Grincevičius, L. Povilonis (vienuolis marijonas vėliau tapęs arkivyskupu),..

Aplinkybės nepalankios, 1943 universitetas uždaromas, gresia Arbeistlager,...

1944–1945 mokytojas Eržvilko gimnazijoje
ir

partizaninio pasipriešinimo dalyvis „B.....“, LLA kuopos (vėliau
Lydžio rinktinės), štabo viršininkas.

1945 m. rudenį: su LLA vadovų sutikimu vyksta į Vilnių.
Laukia Z. Žemaičio pasiūlyta laboranto vieta ir studijos.

1944–1945 mokytojas Eržvilko gimnazijoje
ir

partizaninio pasipriešinimo dalyvis „B.....“, LLA kuopos (vėliau Lydžio rinktinės), štabo viršininkas.

1945 m. ruduo: su LLA vadovų sutikimu vyksta į Vilnių.
Laukia Z. Žemaičio pasiūlyta laboranto vieta ir studijos.

P. Girdzijauskas, „Kronika": *Nuo 1945 m. rugsėjo 1 d. Lydžio rinktinės štabo viršininkui B..... (J. Kubiliui) išvykus į Vilniaus universitetą tęsti studijų, Vidmantas (H. Danilevičius) perima štabą ir jam vadovauja.*

Broliui Juozui patikėti partizanų reikalai virto ilgais lagerio metais.

Motina su broliu Antanu buvo ištremti į Sibirą.

1946-1949 asistentas Bendrosios matematikos katedroje ir Darbininkų ir valstiečių parengiamųjų kursų direktorius.

1946-1949 asistentas Bendrosios matematikos katedroje ir Darbininkų ir valstiečių parengiamųjų kursų direktorius.

Mokslininko kelias: Pradžia:

- ▶ 1946 m. – VU, matematikos spec. diplomanto darbas – „surasta“ Malerio hipotezė (1932) apie vienos klasės skaičių egzistavimą;
1949 m. – pirmoji publikacija (*Doklady AN SSSR*) su dalinio hipotezės atvejo išsprendimu;
- ▶ 1951 m. mokslų kandidato disertacija, kurioje plėtojama analizinė algebrinių skaičių teorija (1948–51 asp. Leningrado universitete, vad. J. Linikas).

Tyrimų tematika nepamirštama. Kiek vėliau

- ▶ Metrinėje skaičių teorijoje – 2 aspirantai, iš kurių V. Sprindžiukas (1936–1987, Baltarusija) 1964 m. išsprendė minėtą Malerio hipotezę.

(Iki šiol - Baltarusijoje virš 40-ies kandidatinių ir 5-ios mokslo daktaro disertacijos);

- ▶ Algebrinių skaičių teorijoje – 8-i J. Kubiliaus mokiniai apgynė kandidato (nostr. daktaro) disertacijas.

Karjera

Biografijos dėmės kėlė riziką likti Universitete,
nors be pertraukų jame dėsto valandininku.

1951 Fizikos-technikos instituto mokslo darbuotojas, vėliau –
sektoriaus vadovas,

1956 Fizikos ir matematikos instituto direktoriaus
pavadootojas moksliniam darbui.

Naujas proveržis:

1957 m. J. Kubilius apgynė mokslų daktaro (dabar habil. dr.) disertaciją, kurioje pateikta tikimybinė aritmetinių funkcijų teorija.

Naujas proveržis:

1957 m. J. Kubilius apgynė mokslų daktaro (dabar habil. dr.) disertaciją, kurioje pateikta tikimybinė aritmetinių funkcijų teorija.

Aspirantūros vadovas J. Linikas:

J. Kubiliaus darbai yra stambus indėlis dviejų mokslų – tikimybių teorijos ir skaičių teorijos – sankirtoje ... Nustatytas esminis ... lygiagretumas, kurio mokslinė reikšmė turi netgi filosofinį atspalvį (VU istorija, 3 t., 198 p.).

Determinuoti objektai tenkina stochastinius dėsnius!

Filosofija:

Determinuoti objektai tenkina stochastinius dėsnius!

Filosofija:

Kai nepasiekiamo bendra formulė dėl visų aritmetinės funkcijos reikšmių,

įrodoma:

Dauguma reikšmių žaidžia kortomis .

Atsitiktinumus nagrinėja tikimybių teorija, lieka tik pasinaudoti ja.

Ta *dauguma* griežtai matematiškai apibrėžta; galimų išimčių dalis įvertinama,...

Determinuoti objektai tenkina stochastinius dėsnius!

Filosofija:

Kai nepasiekiamą bendrą formulę dėl visų aritmetinės funkcijos reikšmių,

įrodoma:

Dauguma reikšmių žaidžia kortomis .

Atsitiktinumus nagrinėja tikimybių teorija, lieka tik pasinaudoti ja.

Ta *dauguma* griežtai matematiškai apibrėžta; galimų išimčių dalis įvertinama,...

Tikimybinis virusas pradėjo ir tebeplinta kombinatorikoje (ypač grafų teorijoje), funkcijų teorijoje, ...

Determinuoti objektai tenkina stochastinius dėsnius!

Filosofija:

Kai nepasiekiamą bendrą formulę dėl visų aritmetinės funkcijos reikšmių,

įrodoma:

Dauguma reikšmių žaidžia kortomis .

Atsitiktinumus nagrinėja tikimybių teorija, lieka tik pasinaudoti ja.

Ta *dauguma* griežtai matematiškai apibrėžta; galimų išimčių dalis įvertinama,...

Tikimybinis virusas pradėjo ir tebeplinta kombinatorikoje (ypač grafų teorijoje), funkcijų teorijoje, ...

Parengė 29 matematikos daktarus; pastarieji – 128 savuosius (Pagal [Mathematics Genealogy Project](#)).

1959 m. rusų k. išleista monografija:

Tikimybiniai metodai skaičių teorijoje

Antrasis papildytas monografijos leidimas (1962)
išverstas ir leistas JAV :

1964, 1968, 1978, 1992, 1997.

Iš recenzijos *Belgijos matematikos biuletenyje*, 1964:

Darbas yra epochinis įvykis panaudoto principo originalumu ir efektyvumu.

1959 m. rusų k. išleista monografija:

Tikimybiniai metodai skaičių teorijoje

Antrasis papildytas monografijos leidimas (1962)
išverstas ir leistas JAV :

1964, 1968, 1978, 1992, 1997.

Iš recenzijos *Belgijos matematikos biuletenyje*, 1964:

Darbas yra epochinis įvykis panaudoto principo originalumu ir efektyvumu.

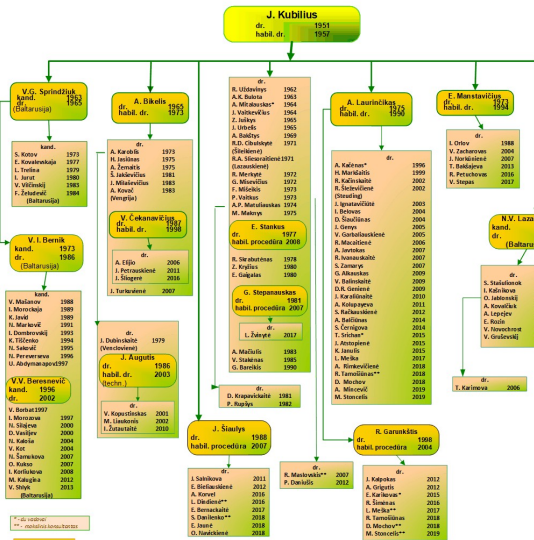
Matematikoje amžiams liko terminai:

Kubiliaus H funkcijų klasė, Kubiliaus tikimybinės erdvės modelis, Turán'o-Kubiliaus nelygybė.

Asimptotinė konstantos reikšmė pastarojoje – vienas ryškiausių pasiekimų Profesoriaus mokslinės veiklos pabaigoje.

Įterpėte surinkus *Turán-Kubilius inequality* – šimtai nuorodų.

Lietuvos mokslų akademijos tikrojo nario (akademiko)
profesoriaus Jono Kubiliaus mokslinė mokykla

* - dr. habilit.
** - mokslinis habilitacijos

Atnaujinta 2020-08-30

MIF HJ matematikų muziejus

Mokyklos kūrimas nuo deimančiukų paieškos

Pirmoji respublikinė jaunųjų matematikų olimpiada 1952:

3611 dalyvių 1-ame ir 140 – antrame rate.

(1951 vyko Vilniaus m. olimpiada, Z. Žemaitis)

Profesorius vienas ir su kitais parengė 4-is uždavinių rinkinius.

Mokyklos kūrimas nuo deimančiukų paieškos

Pirmoji respublikinė jaunųjų matematikų olimpiada 1952:

3611 dalyvių 1-ame ir 140 – antrame rate.

(1951 vyko Vilniaus m. olimpiada, Z. Žemaitis)

Profesorius vienas ir su kitais parengė 4-is uždavinių rinkinius.

- ▶ globoja atrastus „deimančiukus“, veda matematikų būrelį;
- ▶ 1955 m. – įsteigia iki šiol, deja retsykiais, veikiantį mokslinį seminarą;
- ▶ pradeda gabiųjų siuntimus į aspirantūras į žymesnius Sovietų Sąjungos mokslo centrus;
- ▶ sutaręs su KPI rektoriumi K. Baršausku, organizuoja matematikų rengimą KPI – priedanga nuo tarnybos Sovietų armijoje.

Pranešėjo ir Profesoriaus susitikimai:

1959 Skaudvilės raj. moksleivių olimpiada, EM – šeštokas
ir prizas: B. Kordemskio *Matematikos pasaulyje*, 1955.

(redaktorius Jonas Kubilius(!), vertėjas A.Macijauskas)

1963 Rankos paspaudimas įteikant pagyrimo raštą 10-okui
respublikinėje olimpiadoje Vilniuje.

Pranešėjo ir Profesoriaus susitikimai:

1959 Skaudvilės raj. moksleivių olimpiada, EM – šeštokas ir prizas: B. Kordemskio *Matematikos pasaulyje*, 1955.

(redaktorius Jonas Kubilius(!), vertėjas A.Macijauskas)

1963 Rankos paspaudimas įteikant pagyrimo raštą 10-okui respublikinėje olimpiadoje Vilniuje.

1966 EM (3-iakursis) jau *Kubiliaus antradienių* lankytojas.

Riedėjo laurų vainikai:

- ▶ 1962 m. – Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys;
- ▶ 1981 m. – Greifswaldo u. *Honoris Causa*;
- ▶ 1982 m. Karolio u. (Praha) *Honoris Causa*;
- ▶ 1989 m. – Latvijos u. (Ryga) *Honoris Causa*;
- ▶ 1992 m. – Zalcburgo u. *Honoris Causa*.
- ▶ 1958 m. ir 1980 m. – respublikinės mokslo premijos.
- ▶ ....

Tęsėsi mokslinės kelionės užsienin.

1991 Pradėtos tarptautinės jubiliejinės konferencijos

Šeštoji Profesoriaus jubiliejinė (90-mečio) konferencija

Palangos konf. Profesoriaus 90-mečiui, 2011.

Darbai tęsiami

Tarpt. konf. Profesoriaus J. Kubiliaus jubiliejams paminėti darbai (1992, 1997, 2002, 2007, 2012, 2017).

Darbai tęsiami

Tarpt. konf. Profesoriaus J. Kubiliaus jubiliejams paminėti darbai (1992, 1997, 2002, 2007, 2012, 2017).

Išleistas *Lithuanian Mathematical Journal*, 61(3) numeris, skirtas Profesoriaus 100-mečiui.

Matematinio gyvenimo organizavimas

- 1960 Bendrosios matematikos katedra reorganizuojama į
- ▶ Skaiciavimo matematikos (ved. G. Žilinskas),
  - ▶ Tikimybių teorijos ir skaičių teorijos (ved. J. Kubilius)
- katedras.

Matematinio gyvenimo organizavimas

1960 Bendrosios matematikos katedra reorganizuojama į

- ▶ Skaičiavimo matematikos (ved. G. Žilinskas),
- ▶ Tikimybių teorijos ir skaičių teorijos (ved. J. Kubilius)

katedras.

1962 Įregistruojama *Lietuvos matematikų draugija*.

Matematinio gyvenimo organizavimas

1960 Bendrosios matematikos katedra reorganizuojama į

- ▶ Skaičiavimo matematikos (ved. G. Žilinskas),
- ▶ Tikimybių teorijos ir skaičių teorijos (ved. J. Kubilius)

katedras.

1962 Įregistruojama *Lietuvos matematikų draugija*.

1961 *Lietuvos matematikos rinkinys/ Litovskij matematicheskij sbornik*.

LTSR aukštųjų mokyklų žurnalas.

Dėl žurnalo:

Rektorius J. Kubilius inicijavo specialų punktą LKP XII suvaž.
dėl nacionalinių mokslinių žurnalų leidybos.

1961–1966 Lietuviškas pavadinimas tik antrame puslapyje ir
straipsnių atspauduose, kuriuos gaudavo autoriai.

Nuo 7-ojo tomo ir viršelyje (!) pavadinimas abiem kalbom.
Steigėjai: LMD, VU, MII.

Dauguma straipsnių rusų k.; būta išimčių.

Dėl žurnalo:

Rektorius J. Kubilius inicijavo specialų punktą LKP XII suvaž.
dėl nacionalinių mokslinių žurnalų leidybos.

1961–1966 Lietuviškas pavadinimas tik antrame puslapyje ir
straipsnių atspauduose, kuriuos gaudavo autoriai.

Nuo 7-ojo tomo ir viršelyje (!) pavadinimas abiem kalbom.
Steigėjai: LMD, VU, MII.

Dauguma straipsnių rusų k.; būta išimčių.

1973, 4 nr. ir toliau, vertimai į anglų k. (Plenum, Kluver).

Nuo **2007** *Lithuanian Mathematical Journal* (Springer).

Jonas Kubilius rektoriaus skeptrą 1958 m. priima būdamas pasaulinio lygio mokslininkas.

Situacija VU iki 1958 m.

Iki 1956 m. rektoriumi buvo prof. J. Bučas. Po karo į VU priimta dirbti „ateivių“.

Prasidėjęs **Chruščiovo atlydis** sudarė sąlygas atlietuvinti Universitetą.

Nors būdamas principingas prieškarinis komunistas, rekt. J. Bulavąs kirto iš peties:

- ▶ atleido per 100 nekvalifikuotų ateivių;
- ▶ nesutiko pašalinti 285 studentų, dalyvavusių 1956 m. Vėlinių minėjime Rasose,
- ▶ nepritarė ideologiniam Lietuvių literatūros katedros spaudimui, ...

1958–1991 Rektorius Jono Kubiliaus epocha VU

1958 07 03 rektoriumi paskiriamas prof. J. Kubilius, baigiantis 37-uosius m.

1958–1991 Rektorius Jono Kubiliaus epocha VU

1958 07 03 rektoriumi paskiriamas prof. J. Kubilius, baigiantis 37-uosius m.

Lėmė mokslinis autoritetas, tikėtasi paklusnumo,...

Spaudimui iš viršaus naujasis Rektorius buvo atsparus, ypač kadry klausimais (žr. V. Stakėno *Lietuviškus metus*).

Vėliau, būnant LKP CK nariu, Rektoriumi tapo lengviau.

Lankstumas – būtina sąlyga plečiant Universiteto bazę.

Rektoriaus veikla

- ▶ **1966** MIF pastato atidarymas Naugarduko g.,
- ▶ **1970** VU bibliotekos 400 metų jubiliejus,
- ▶ Bendrabučių ir naujų rūmų statybos Antakalnyje (**1971**, trys ekonomikos fak. ir Teisės fak.),
- ▶ **1975** VU Botanikos sodo įsteigimas Kairėnuose, Lopacinskių dvaro liekanų restauracija,
- ▶ **1979** VU 400 metų jubiliejus (renginiai, istorijos leidiniai, Šv. Jonų bažnyčios restauracija,...)
- ▶ ...

Rektoriaus veikla

- ▶ **1966** MIF pastato atidarymas Naugarduko g.,
- ▶ **1970** VU bibliotekos 400 metų jubiliejus,
- ▶ Bendrabučių ir naujų rūmų statybos Antakalnyje (**1971**, trys ekonomikos fak. ir Teisės fak.),
- ▶ **1975** VU Botanikos sodo įsteigimas Kairėnuose, Lopacinskių dvaro liekanų restauracija,
- ▶ **1979** VU 400 metų jubiliejus (renginiai, istorijos leidiniai, Šv. Jonų bažnyčios restauracija,...)
- ▶ ...

Slinko juodi Brežnevo valdymo metai!

1991

Rektoriaus skeptro perdavimas prof. Rolandui Povilioniui.

Iš šventinės kalbos:

... Reikėjo ištvermės, kantrybės, tikėjimo.

Ne tribūninių akcijų tai buvo laikai,...

Šeima

Profesorius prie Kuršių marių.

Jonas Kubilius politikoje

1988 LKP atsiskyrimas nuo TSKP:

Iš jo kalbos LKP suvažiavime:

... Tikiuosi, kad šiuo lemtingu momentu mums pakaks valios, ryžto įrodyti, kad pusę amžiaus trukusi prievarta nesudaigino mūsų sielose nei pataikūniško lojalumo, nei servilizmo daigų,...

1989 TSRS aukščiausioji Taryba

Sąjūdis rėmė jo kandidatūrą kovojant apygardoje rinkimuose su paskutiniu sovietiniu premjeru V. Sakalausku.

Rinkimų platformoje:

- ▶ 1. Reikia ryžtingai siekti Lietuvos politinio, ekonominio ir kultūrinio suvereniteto;
- ▶ 3. Būtina atkakliai siekti Lietuvos pilietybės įvedimo;
- ▶ 18. Ugdyti tautinę mokyklą;
- ▶ ....
- ▶ 21. Dora ir tiesa turi tapti mūsų tautos kelrodžiu.

1989 TSRS aukščiausioji Taryba

Sąjūdis rėmė jo kandidatūrą kovojant apygardoje rinkimuose su paskutiniu sovietiniu premjeru V. Sakalausku.

Rinkimų platformoje:

- ▶ 1. Reikia ryžtingai siekti Lietuvos politinio, ekonominio ir kultūrinio suvereniteto;
- ▶ 3. Būtina atkakliai siekti Lietuvos pilietybės įvedimo;
- ▶ 18. Ugdyti tautinę mokyklą;
- ▶ ....
- ▶ 21. Dora ir tiesa turi tapti mūsų tautos kelrodžiu.

Maskvoje TSRS AT balsuojant dėl Gorbačiovo pasiūlytų TSRS konstitucijos pataisų,
tik dvi rankos **PRIEŠ**: Zigmąs Dokšas ir Jonas Kubilius!

1992-1996 Lietuvos Respublikos Seimo narys

Seime dirbo Švietimo ir mokslo komitete....,
... ir padarė vieną klaidą:

1992-1996 Lietuvos Respublikos Seimo narys

Seime dirbo Švietimo ir mokslo komitete....,
... ir padarė vieną klaidą:

iškėlė prieš Jus stovintį Lietuvos mokslo tarybos nariu
(1996–1999).

1992-1996 Lietuvos Respublikos Seimo narys

Seime dirbo Švietimo ir mokslo komitete....,
... ir padarė vieną klaidą:

iškėlė prieš Jus stovintį Lietuvos mokslo tarybos nariu
(1996–1999).

Daug aštrių žodžių apie seimo narius...

2000

Sukuria sambūrį *Patirtis*.

Jame: monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas, prof. Vytautas Kubilius, vienas iš *Katalikų Bažnyčios Kronikos* leidėjų Petras Plumpa,....

Pasiūlymai Seimui, Prezidentūrai,... straipsniai spaudoje,...

Knygos, publicistika,...

J. Kubilius, *Tarėme žodį ir jį išlaikysime* (publicistinių str. ir kalbų rink.), 1996.

Serija *Iš Lietuvos matematikos istorijos*:

I. J. Kubilius, *Antanas Baranauskas ir matematika*, 2001.

II. *Matematika Lietuvoje po 1945 metų*, 2006, (str. rinkinys, red. tarybos pirm. J. Kubilius).

III. *Matematinė mintis Lietuvoje*, 2009, (str. rinkinys, red. tarybos pirm. J. Kubilius).

IV. *Matematika Lietuvos aukštosiose mokyklose 1921–1944 metais*, 2015 (parengė K. Kubilius, EM, V. Pekarskas, M. Sapagovas).

Savo bibliotekoje

MIF Alumni renginyje

In memoriam REKTORIUI

Rugsėjo 16 dieną Vilniaus universitetas
Šv. Jonų bažnyčioje oriai paminėjo
Rektoriaus Jono KUBILIAUS devyniadešimtmetį.

Tą dieną Rektorius sakė:

– Man ir mano kolegoms ši bažnyčia primena
tuos laikus, kai Universitetas ją atgavo...

Laikas nenumaldomai bėga. Šiandien su manimi
nėra geriausias draugės ir kolegės.

Tai buvo nuostabi moteris, padovanojusi man gerus
vaikus...

Pragyvenau netrumpą amžių. Gyvenimas nepagalė-
jo įvairumo. Buvo daug tamsių ir šviesių valandų.
Tačiau man pasisekė, kad mane supo daug šaunių
bendradarbių ir bendraminčių. Labai rūpinausi, kad
universitetas išliktų lietuviškas, kad atsikvotų savo
istoriją ir pavirstų mokslo universitetu...

32

Pagarbų Rektoriui šilimta rugsėjo 16 d. Gedimino Zemiško nuotraukos

Jonas KUBILIUS:

– Aš labai tikiu savo unive

Rektoriaus ir jo žmonos
Valerijos Kubilienės kapas.